

Lausunto

13.5.2026

MV/14017/2026

1 (5)

Siilinjärven kunta
kirjaamo@siilinjärvi.fi

Viite

Asia **Museoviraston kannanotto, Harjamäen sairaalamuseon lakkauttamisuhka**

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo (intendentti Tarja Kekäläinen) on pyytänyt Museoviraston kannanottoa Harjamäen sairaalamuseon lakkauttamisuhkaan liittyen.

Kuopion kulttuurihistoriallisella museolla on alueellisena vastuumuseona, alueen kulttuuriperinnön asiantuntijana ja alueen museotoimijoiden ohjauksesta ja neuvonnasta vastaavana tahona paras näkemys Harjamäen sairaalamuseon paikallisesta ja alueellisesta merkityksestä.

Kuopion kulttuurihistoriallisen museon ansiokas ja kattava lausunto sisältää keskeiset näkökulmat museotoiminnan lakkauttamiseen liittyen. Lausunnossa on tuotu esiin museotoimintaan liittyvät kulttuuriympäristön ja kulttuuriperinnön vaalimisen näkökulmat sekä museon merkitys yhteisönsä muistina ja voimavarana.

Täydennyksenä Kuopion kulttuurihistoriallisen museon lausuntoon Museovirasto nostaa vielä esiin seuraavat seikat, jotka Siilinjärven kunnan tulisi ottaa tilanteessa huomioon:

- Kunnalla on julkisena toimijana erityisen suuri vastuu sen omistaman ja sille luovutetun kulttuuriperintöomaisuuden hoidon ja saavutettavuuden turvaamisessa.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä kulttuuriperintöstrategiasta 2023–2030 (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:7) todetaan että kulttuuriperinnön omistajuus ja vastuu sen ylläpidosta ja kehittämisestä jakautuvat yhteiskunnassa laajasti kuntien, yhdistysten, säätiöiden, yritysten ja yksityishenkilöiden sekä valtion kesken. Osaamisen, kulttuurin ja hyvinvoinnin edistäminen sekä elinvoiman ja elinympäristön kehittäminen ovat kuntien keskeisiä tehtäviä. Kunnat luovat paikallisina viranomaisina edellytyksiä kulttuuritoiminnalle ja kulttuuriperinnön edistämiseksi. Monet palvelut kuten koulut, päiväkodit, kirjastot ja museot ovat asukkaita lähellä olevia kunnallisia lähipalveluja.

- Museotoiminnasta säästöjä etsittäessä Museovirasto haluaa muistuttaa, että museon lakkauttamisesta aiheutuu heijastusvaikutuksia, jotka on otettava huomioon kokonaissäästöä arvioitaessa. Museovirasto pitää tärkeänä, että Siilinjärven kunta ottaa huomioon museon säästötavoitetta arvioidessaan, että suljettunakin museokokoelmien säilyttäminen edellyttää taloudellisia resursseja. Vastuu museokokoelmista ja kulttuuriperinnöstä ei lakkaa, vaikka museo- ja näyttelytiloista ja yleisölle suunnatusta toiminnasta luovuttaisiinkin.
- Mikäli Siilinjärven kunta luopuu Harjamäen sairaalamuseon ylläpitämisestä, vaihtoehtona etenkin pienien museoiden kohdalla on pidetty mahdollisena ratkaisuna, että kokoelmat lahjoitetaan kokonaan tai osittain jollekin toiselle museolle. Kaikki kokoelmaluovutukset on dokumentoitava huolellisesti esimerkiksi sopimuksin. Suurien ja merkittävien kulttuurihistoriallisten kokoelmien lahjoittaminen edelleen on kuitenkin todennäköisesti ongelmallista jo pelkästään tilakysymysten vuoksi. Tällöin vaihtoehdoksi jää, että kokoelmien säilyminen museokokoelmina turvataan ylläpitäjän toimesta varastoimalla kokoelmat asianmukaisesti.
- Museoviraston näkemyksen mukaan julkisilla rahoilla hankitun ja ylläpidetyn museokokoelman tai siihen sisältyvien yksittäisten esineiden myynti ei ole vaihtoehto museon lopettamisvaiheessa, vaan kokoelman pysyvän tallettamisen tai mahdollisen purkamisen on tapahduttava museaalisten ja museoeettisten (ICOM) periaatteiden mukaisesti. Kuten alueellisen vastuumuseon lausunnossa on todettu, museon lakkauttaminen on vaativa, monialainen ja ajallisesti pitkäkestoinen prosessi. Museon ylläpitäjänä Siilinjärven kunnan tulee resursoida museokokoelman hallittu ja museoeettisesti kestävä purkaminen.
- Mikäli Siilinjärven kunta päätyy toteuttamaan museon ylläpidosta luopumisen siten että museoiden kokoelmat pysyvät sen omistuksessa, seuraavat kokoelmien ja kulttuuriperintötiedon säilyttämisen periaatteet olisi hyvä ottaa huomioon:

Harjamäen sairaalamuseon kokonaisuus, autenttisessa ympäristössä ja 1960–70-luvun asussa olevat museotilat ja näyttelysisällöt tulee dokumentoida huolellisesti ja ammattitaidolla.

Museokokoelmien luetteloinnin tai vähintäänkin inventoinnin tulisi olla ajan tasalla ennen pakkaamista, merkitsemistä ja varastoimista. Varastoimisen edellyttämät toimenpiteet täytyy suunnitella ja vastuuttaa huolella. Tähän sisältyvät säilytystilaratkaisut, kokoelmien hallinta, seuranta ja hoitotoimet. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kokoelmia varten on olemassa turvallisuusvaatimukset täyttävää säilytystilaa, johon on pääsy vain vastuullisilla henkilöillä; kokoelmat ovat järjestyksessä ja suojattu varkaudelta, tulipalolta ja vesivahingoilta (tarvittavat hälytysjärjestelmä); säilytystilan olosuhteet (kosteus ja lämpö) pysyvät mahdollisimman tasaisena ja niitä seurataan mittareilla; säilytystilat siivotaan säännöllisesti ja tiloja ja kokoelmia tarkkaillaan mm. tuhoeläinten varalta; kokoelmaesineet on suojattu pakkaamalla ne asianmukaisesti ja pH-neutraaleihin säilytysmateriaaleihin; kokoelmatietojen säilyminen on turvattu (tietokannan varmuuskopiointi).

Suosittelavaa olisi myös, että kokoelmien ja kokoelmatietojen saatavuudesta huolehditaan, niin että ne ovat tutkijoiden käytössä ja soveltuvien kokonaisuuksien osalta saatavilla myös Finnassa.

Museokokoelmien säilyttäminen vaatii siis Siilinjärven kunnalta jatkossakin osaamis-, tila- ja taloudellisia resursseja. Kokoelmien säilyttämisellä ei ole takarajaa eikä tähän myönnetä museotoimintaan tarkoitettuja valtionavustuksia. Myös museon toiminnan uudelleen käynnistäminen on tehtävä ilman valtionavustuksia.

- Mikäli toimintansa lopettavan museon kokoelmiin sisältyy talletuksia tai talletuskokoelmia, on näiden osalta tarkoin selvítettävä, että niistä huolehditaan sopimusten ehtojen mukaisesti. Erityisesti vanhemmissa museoissa voi olla lahjoituksia, joihin liittyy niitä koskevia sopimuksia. Näiden osalta täytyy samoin tarkasti katsoa, että toimitaan sopimusten mukaisesti ja/tai pyrkiä neuvottelemaan lahjoittajien/heidän perillistensä kanssa joko kokoelmien säilyttämisestä edelleen muiden kokoelmien yhteydessä tai palauttamisesta lahjoittajalle.

Museovirasto kehottaa Siilinjärven kuntaa arvioimaan todellisia säästöjä sekä laajempia vaikutuksia, joita museon lakkauttamisesta syntyy. Lyhytnäköiseltä vaikuttavan kunnan talouden tasapainottamistoimen seurauksena alkuperäisessä ja merkittävässä ympäristössään oleva museokokonaisuus on vaarassa kadota.

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo tuo lausunnossaan esiin Harjamäen sairaalamuseon roolin muun muassa yhteisön resilienssin ja kriisinkestävyys- tukemisessa ja lisäämisessä. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta (Valtioneuvoston julkaisuja 2025:1) todetaan, että kulttuuripalvelujen ylläpitäminen sekä kulttuuriperinnön suojelu tukevat tiedollisten oikeuksien toteutumista, henkisen hyvinvoinnin säilyttämistä ja osallisuutta yhteiskuntaan sekä varmistavat oikeuden omaan kulttuuriin. Niiden kautta myös vahvistetaan avoimen ja demokraattisen yhteiskunnan toimintaa ja sananvapautta. Tavoitteena on varmistaa kulttuuripalveluiden toiminta sekä kulttuuriomaisuuden ja arkistotietovarantojen säilyminen kaikissa turvallisuustilanteissa. Kulttuuriperinnöllä on suuri merkitys yksilöiden ja yhteisöjen identiteetin ja itsetunnon säilyttämiselle ja yhteenkuuluvuuden tunteelle. Kulttuuriperintötietovarannot ja muu kulttuuriomaisuus turvaavat kansakunnan muistin, joka ei ole palautettavissa kerran kadottuaan. Kulttuuritoiminta parantaa hyvinvointia sekä tarjoaa mahdollisuuden kokemusten jakamiseen ja vaikeaksi koettujen asioiden ja tunteiden käsittelemiseen.

Museoviraston näkemyksen mukaan paikallisilla yksilöillä ja yhteisöillä tulisi olla mahdollisuus osallistua kunnassa kulttuuritoimintaan ja osallistua keskusteluun oman ja yhteisen, merkityksellisenä koetun aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön arvottamisesta, käytöstä, vaalimisesta ja tulevaisuudesta. Siilinjärven kunnan olisi syytä etsiä yhdessä kuntalaisten kanssa toimintamuotoja, joilla museopalveluita voitaisiin toteuttaa parhaiten alueen asukkaita palvellen ja heidän osallisuuttaan tukien. Yhdessä kuntalaisten kanssa on myös paikallaan pohtia, missä ja miten Harjamäen sairaalan tarinaa jatkossa kerrotaan, mikäli kunta ei enää edistä kulttuuriperinnön säilymistä ja käyttöä ja ylläpidä sairaalamuseota kulttuuriperintö- ja matkailukohteena, tapahtuma- ja kohtaamispaikkana, työllistäjänä, kulttuurin lähipalveluna ja paikallisidentiteetin vahvistajana.

Kehittämiskohtaja

Pirjo Hamari

Erikoisasiohantuntija

Marianne Koski

Jakelu Kuopion kaupunki/Kuopion kulttuurihistoriallinen museo
Siilinjärven kunta

Tiedoksi Helka Väisänen
Tarja Kekäläinen

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av document
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case

MV/14017/2026

Harjamäen sairaalamuseon lakkauttamisuhka

Asiakirja / Dokument / Document

MV/14017/2026-2

Museoviraston kannanotto, Harjamäen sairaalamuseon lakkauttamisuhka

Signed By: Koski Marianne 913215371
Signed at: 2026-05-13 13:50:13 +03:00
Reason: I approve this document

Signed By: Hamari Pirjo 91244449A
Signed at: 2026-05-13 12:59:32 +02:00
Reason: I approve this document